

Posudek na doktorskou disertační práci

Mgr. Sylvie Ondrejčkové

Italský a sicilský pijut v dobovém kontextu a jeho jedinečný přínos pozdější básnické tvorbě (z hlediska hermeneutických principů)

Předložená disertační práce je věnována rozboru a hodnocení významové složky středověké hebrejské náboženské poezie na základě stejného aspektu jako při zpracování a hodnocení midrašů a komentářů k Tanachu a liturgickým textům. Jde tedy o odvětví spojené s rabínskou literaturou, a poněvadž po této stránce nejsem kompetentní vyjadřovat se k hodnotě předložené studie, omezují se pouze na oblast literárně-historickou a literárně-teoretickou.

Disertační práce, která je velmi rozsáhlá (s přílohou má 439 stran), navazuje na výsledky recentních studií především izraelských badatelů, jejichž závěry i terminologii přebírá. Kapitoly teoretické části se zabývají obecně problematikou středověké hebrejské poezie a posléze žánru pijutu, dále se zaměřují na autory Apeninského poloostrova a Sicílie, jimž je práce především věnována, a konečně na příkladech jejich tvorby dokládají použití příslušných – opět jednotlivě charakterizovaných – hermeneutických principů. Přitom se autorka podle deklarovaných cílů výzkumu snaží také postihnout vlivy na vznik a vývoj středověkého pijutu v aškenázské oblasti. Jde o několik témat, jejichž důsledné zpracování by vydalo na několik obsáhlých studií, a už z hlediska dějin literatury a literární teorie by souhrnné představení díla italských nebo italsko-sefardských pajtánů znamenalo v kontextu židovských studií u nás objevnou a záslužnou práci. Předložená disertace ovšem sleduje jiný kontext a pohybuje se po úzce specializované linii bádání.

Pokud jde o otázky hebrejské poetiky a konkrétně středověké poezie, autorka disertační práce se jich dotýká jen okrajově. Zmínky o literární hodnotě a o formálních vlastnostech pijutů jen doplňují charakteristiku jednotlivých hermeneutických principů (s. 182, 212, 227, 242); tento přístup budí dojem, že středověká hebrejská poezie vznikala s cílem ideového a didaktického využití jako literární forma rovná (nebo dokonce podřízená) tvorbě halachické a exegetické literatury, a její estetická hodnota a funkce se dostává do druhořadé pozice. Při pojednání o jednotlivých *midot* a jejich uplatnění (6. kapitola) se autorka pokusila některé z nich identifikovat s uměleckými jazykovými a stylistickými prostředky, především s metaforikou a figurami. V oblasti poetiky a versologie se ovšem ukazuje ne zcela zažitá teoretická průprava. V této souvislosti podotýkám:

princip protikladu a opaku (*ke-neged, davar ve-hipucho*) – jeho použití nelze identifikovat se synekdochou (s. 160),

princip narážky a náznaku (*remez*), či spíš slovní hříčky (*lašon nofelet al lašon*), případně s použitím paronomasie (identifikováno s *me'al*) – přiřadit mj. také perifrázi a onomatopoe, princip notarikonu – v ukázkách na s. 198-199 a 200-201 jde o rýmové echo a zvukomalbu, zčásti založené na paronomasii.

Konečně na s. 82, ukázka v p. 337-338 – paronomasie jen v prvních verších s kořenem KDSŠ, jinak jde o identický rým (1. strofa) a dále běžný asonanční sdružený rým.

Z dalších připomínek vybírám:

S. 22, p. 1 a dále s. 50, p. 138 – názvy území jsou převzaty v anglické transkripci „Jund Filastín“ a „Jund al-Urdun“, správně Džund (vojsko, v dané souvislosti vojensky obsazená oblast).

S. 32, p. 39 – chybně uveden Haj b. Šerira Gaon („Hajaj“).

S. 34 – *Sefer Josippon* – proč překládáno jako „Kniha Josef“?

S. 85 – *miškal ha-trua ha-italkit* připisován Imanuelovi ha-Romi a pak (s.88) Moše Rietimu, tj. o století později.

S. 245 – chybné pojmenování: Jicchak Lavan zvaný Chládek; přízvisko Chládek patří Abrahamu ben Azrielovi!

V souvislosti s těmito poznámkami několik otázek:

V čem je Kalirův verš enigmatický? (s. 233)

Kina Josefa ben Guriona - (s. 291) kde je její zdroj v Schirmanově edici?

Čím se liší italská kvantitativní metrika od sefardské?

Jak se projevuje aplikace hermeneutických principů v tvorbě Imanuela ha-Romi – patří k formálně nejpropracovanějším skladbám hebrejské poezie? Odkud má Imanuel ha-Romi přízvisko ha-Cifroni (s. 85)?

Jak se projevuje aplikace hermeneutických principů v tvorbě Moše Rietiho?

Čím je doložen vliv italských pajtánů na Avigdora Karu (s. 87)?

Jaký vliv měly *midot* na vytváření koncového rýmu (s. 251)?

A nejpodstatnější otázka: v čem tkví podstata vlivu italských pajtánů na vývoj aškenázského pijutu? Z výkladu ve studii i z rejstříku autorů a pijutů (Příloha), vyplývá, že v aškenázských machzorech je zastoupeno jen několik pajtánů, hlavně Kalonymové, a převzaté skladby (např. Šloma ha-Bavli).

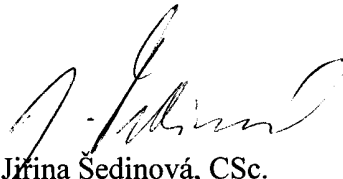
Při celkovém hodnocení disertační práce Mgr. Ondřejčkové je nutno ocenit množství prostudovaného materiálu, pramenů a literatury, ovšem způsob jeho zpracování je do jisté míry na škodu prezentovanému výsledku; to se týká nadbytečných partií např. ve 3. kapitole, kde by stačily patřičné odkazy na dosavadní bádání. Podobně poznámkový aparát, velice podrobný, působí tak, jako by autorka práce považovala za nutné uplatnit všechny získané poznatky a obávala se např. vynechat odkazy na autory 19. a 20. století a citovat pouze recentní literaturu, která je respektuje. Práce je místy i obtížně čitelná v důsledku šroubovaného a kumulovanými výrazy přetíženého slohu, zřejmě ovlivněného odbornými judaistickými publikacemi posledních desetiletí (např. G. Stembergerem). K tomu přispívají i výrazy zřejmě převzaté z literatury (nemám na mysli odbornou terminologii), jako „Sitz im Leben“, které se objevuje v druhé polovině textu. A dojem kazí nehezka čeština – kromě překlepů a nedopsaných výrazů (až vět) špatně použité předložkové vazby, anakoluty, už zmíněná kumulace slov, špatná interpunkce, někdy i opakování částí textu (např. s. 45 a 47, a jinde včetně poznámek). Pozornost by bylo třeba věnovat i překladům hebrejských textů, kde se vyskytují nepřesnosti a chyby (namátkou s. 73, 74-75, 86, 89).

Předložená disertační práce má jinak všechny požadované náležitosti – prohlášení o samostatném zpracování, obsah, bibliografii, resumé v angličtině. (V obsahu chybí Seznam zkratk – nepaginováno, předchází Úvod.) Přínosem k bibliografii žánru pijutu je nepochybně svazek Přílohy. K podrobně strukturovanému a velmi obsáhlému seznamu použitých zdrojů mám obvyklou připomínku o členění na prameny a literaturu, nikoliv na primární a sekundární literaturu. Počet uvedených položek přitom svědčí o hlubokém zájmu autorky o předmět jejího studia, o její jazykové vybavenosti a judaistické erudici. Vadí mi ale způsob uvádění jmen klasických hebrejských autorů, jak v bibliografii, tak v poznámkách – typ be-r.

Šlomo ha-Romi, Imanuel – na rozdíl od Imanuel ben Šlomo ha-Romi, podle ustálené zvyklosti, že až do novověku resp. úřední existence příjmení se cituje podle osobního jména. Jestliže jde o bibliografickou novinku, je jejím důsledkem velmi špatná orientace.

Závěrem konstatuji, že předložená práce Mgr. Sylvie Ondrejičkové splňuje požadavky na standardní doktorskou disertační práci a doporučuji ji k obhajobě jako podklad k udělení titulu Th.D.

V Praze dne 19. srpna 2011.

Doc. PhDr. Jitka Šedinová, CSc.
vedoucí oboru hebraistika
Ústav Blízkého východu a Afriky FF UK